

Bugünkü Erzurum şehrinin bulunduğu yerde, daha önce tarihin çeşitli dönemlerinde Karin, Karna, Garin, Kornoi, Kalai ve Karnak şeklinde isimlendirilen bir şehir bulunduğu bilinmektedir. Yine aynı tarih dönemlerinde Erzurum Ovasının batı bölümünde Erzen, Erzeron isimli bir şehrin var olduğu tarihi kaynaklarla sabittir. Bizanas İmparatorlarından II. Teodosious (M.S. 408-450) zamanında Erzurum Ovasını doğudan gelen İran saldırılarından korumak amacıyla, Karin şehrine hakim bir tepe üzerinde bir kale inşa edilmiş olup, kale içindeki şehre de imparatorun adına izafeten Teodosiopolis adı verilmiştir. Bugünkü Erzurum şehrinin yerinde kurulmuş olan Karin (sonradan Teodosiopolis) ile Erzurum Ovasının batı bölümündeki Erzen şehri iki ayrı şehirdir. Bizans kaynaklarında Teodosiopolis olarak geçen şehre, Araplar Kalikala adını vermişlerdir. Kalikala Arapçada Kalinin ihsanı; anlamına gelmektedir. Arap tarihçilerden Belazuri (ölümü 892) ye göre, şehir bu adını kurucusundan almıştır. Bizans döneminde bölgeyi ele geçiren bir beyin karısı olan Kali, bir şehir yaptırmış ve şehre de Kalikala adını vermiştir. Araplar bu isim kendilerine göre Kalikala şehrinde kullanmışlardır. M.S.1048 de Doğu Anadoluyu fethetmek üzere Bizans topraklarına giren Selçuklu Türkleri , Yinal oğlu İbrahim Bey komutasında, ovanın batısında ki Erzen (Arze) i zaptetmişlerdir. Erzen'in bu kuşatmada bi harabe halini almasından sonra, geride kalanlar bugünkü Erzurum şehrinin bulunduğu yerdeki Kalikalaya sığınmışlar ve şehre de Erzen adı vermişlerdir. Saldırıları sonucunda harap olmuş asıl Erzen şehrine ise Türkler , Kara Erzen demişlerdir. Bu isim zamanla halk dilinde Kara Arza, Kara Arz ve nihayet Karaz şeklinde söylene gelmiştir.

Erzurumla ilgili muhtelif tarihi metinlerde, kitabelerde ve basılan paralarda Erzi-i Rum, Erzen-ir Rum , Arz-ı Rum isimleri kullanılmıştır. Erzurum adı bu isimlerin halk dilinde kullanılmasına göre şekil almış ve günümüze kadar gelmiştir.

KURTULUŞ

SAVAŞI'NDA

ERZURUM KONGRESİNİN TARİHİ ÖNEMİ (23 Temmuz - 7 Ağustos 1919)
20. Yüzyılın başlarında batının süper güçlerine karşı verilen kurtuluş mücadelesi, Atatürk'ün liderliğinde Erzurum'da başlamıştır. Atatürk, milli birlik ve bağımsızlık hareketi'nin temelini atıldığı kongreyi 23 Temmuz 1919 da Erzurum' da toplamıştır. Halkın kaderine sahip çıkarak bir şeyler yapmak istemesinde en önemli hareket, cemiyetler kurup kongreler tertiplemeleridir. Böylece İstanbul'un kendilerine sahip çıkmaması durumunda bir şeyler yapabilmeyi ümit ediyorlardı. Ülkenin çeşitli yörelerinde, kendiliğinden ve birbirinden habersiz yapılan bu kongreler, halkın mücadele azminin belirdiği yerler kabul edilebilir. Halka, vatandaşlarına yönelik tehdidi göstermek gayesinde olan bu kongrelerden ikisini, ayrıca belirtmek gerekir. Türkiye ölçüsünde olan Erzurum Kongresi'ne Mustafa Kemal Paşa da katılmıştır. Hazırlığı bir hayli zamandır devam etmiş olan bu kongreye, Doğu Anadolu ve Karadeniz kıyılarından delegeler katılmışlardır. Mustafa Kemal ve Rauf Beyler, istifa eden iki delegenin yerine seçilerek kongreye katılmışlardır. Mustafa Kemal 23 Temmuz 1919 tarihinde çalışmalarına başlayan Erzurum Kongresine başkan seçildi. Çalışmalarını 7 Ağustos 1919'da bir "Heyeti Temsiliye" seçerek tamamlayan kongrede bazı kararlar verildi: "Vatan bir bütündür, yabancı işgal ve müdahalelerine karşı korunması gerekir. İstanbul Hükümeti Ülkeyi korumak yolundaki görevini yapmazsa, millet kendini savunacaktır. Her türlü yabancı himayesi ve manda kabul edilemez. Meclis-i Mebusan en kısa zamanda toplanmalıdır."

"Şark Anadolu Müdafa-i Hukuk" cemiyetinin bu başarılı kongresi, halkın kendi kaderine sahip çıkmasının önemli bir örneğidir. Kongreyi dolayısıyla Doğu Anadolu halkını temsil edecek olan "Heyet Temsiliye", Sivas Kongresi'nin toplanmasına da etkili olmuştur.